

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието, храните и горите

Дирекция „Анализ и стратегическо планиране”

СИТУАЦИОННО-ПЕРСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ НА ЦАРЕВИЦА И СЛЪНЧОГЛЕД

*Предлагане и потребление през пазарната 2018/19 година и
перспективи за реколта `2019*

Юли 2019 г.

СИТУАЦИЯ И ПЕРСПЕКТИВИ НА ПАЗАРА НА ЦАРЕВИЦА

I. Ситуация и перспективи на вътрешния пазар

1. Перспективи за реколта `2019

По предварителни данни на Министерството на земеделието, храните и горите (МЗХГ), към м. юли 2019 г. засетите площи с царевица за реколта `2019 възлизат на около 5,5 млн. дка, което е с 24% повече спрямо отчетените реколтирани площи за предходната година. Основни фактори за това увеличение са от една страна силното търсене на царевица за фураж и за индустриални цели, както в страната, така и на европейския пазар, а от друга - презасяването с царевица на част от площите с есенници (най-вече рапица), поради незадоволителното им състояние в резултат от недостига на влага в почвата (недостатъчно валежи през есенно-зимния период).

За момента посевите с царевица са в добро състояние, благоприятствани от падналите дъждове от м. април 2019 г. насам. Вегетативното развитие на летните култури бе ускорено от по-високите температури през юни, след сравнително хладния месец май.

Според прогнозите на Съвместния изследователски център към ЕК (JRC), публикувани в бюлетина от 22 юли 2019 г., средният добив от царевица в България през 2019 г. се предвижда да бъде в размер на 753 кг/дка - с 3,8% под рекордно високия добив от 2018 г., но с 15% над средния за последните пет години.

Така, при благоприятни климатични условия през оставащото време до стартиране на жътвата, производството на царевица от реколта `2019 се очаква да надмине миналогодишното ниво, достигайки около 4 млн. тона. Това количество е над два пъти повече от вътрешното потребление на царевица в страната и е предпоставка за значителен по обем износ за поредна година.

2. Предлагане и потребление на царевица през 2018/19 пазарна година

Рекордно високо производство на царевица от реколта `2018, водещо до съществен ръст на износа

По данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХГ, **производството** на царевица от реколта `2018 възлиза на 3 478 хил. тона, с 35,7% по-високо спрямо предходната година. Това се дължи на комбинация от увеличение както на реколтираните площи – с 11,7%, така и на средния добив – с 21,5%, вследствие на благоприятните климатични условия.

Началните стокови наличности от царевица, с които стартира 2018/19 година, се оценяват на около 220 хил. тона. Количеството е с 257 хил. тона (54%) по-малко спрямо година по-рано, в резултат от значително повишеното потребление на царевица през сезон 2017/18.

Общото предлагане на царевица през 2018/19 година се очаква да достигне ниво от 3 723 хил. тона – с 21,5% повече на годишна база, тъй като увеличението на продукцията от реколта `2018 надвишава съществено намалението при преходните запаси от предходния сезон.

Таблица 1. Предлагане и потребление на царевица за пазарните 2016/17 – 2018/19 години, хил. тона

	2016/17	2017/18 оценка	2018/19 прогноза
Предлагане	2 827	3 066	3 723
1. Начална наличност	244	477	220
2. Производство	2 226	2 563	3 478
- реколтирани площи - хил. дка	4 069	3 982	4 446
- среден добив - кг/дка	547	644	782
3. Внос	357	26	25
Потребление	2 350	2 845	3 368
1. Семена	11	12	13
2. Храна и индустриална употреба	700	800	900
3. Фураж	633	644	655
4. Износ	1 006	1 389	1 800
Крайни наличности	477	220	355

Източник: производство - отдел „Агростатистика“, МЗХГ; царевица за фураж - дирекция „Животновъдство“, МЗХГ; внос и износ – НСИ за 2016/17 и 2017/18 (предварителни данни), прогноза на дирекция „Анализ и стратегическо планиране“, МЗХГ за 2018/19.

Бележки: 1) Пазарна година – от септември до август; 2) Балансът няма официален характер.

Отчитайки значителния размер на вътрешното предлагане и темпа на внос до момента, **общият внос** на царевица за сезон 2018/19 се очаква да остане нисък, около 25 хил. тона.

През настоящата пазарна година се прогнозира **общото потребление** на царевица (семена, индустриална употреба, фураж и износ) да нарасне с малко над 18%, достигайки 3 368 хил. тона. Очаква се увеличение по всички елементи от потреблението, най-значително при износа.

Въз основа на наличните данни, сочещи съществено нарастване на засетите площи с царевица за реколта `2019, употребата **за семена** през текущия сезон се изчислява на около 13 хил. тона.

През последните няколко години се наблюдава увеличение на производствените мощности за преработка на царевица в България, което е стимулирано от отпадането на квотите за производство на захар, изоглюкоза и инулинов сироп в рамките на Европейския съюз от началото на м. октомври 2017 г. По оперативни данни на МЗХГ, промишлената преработка на царевица в страната през първото тримесечие на 2019 г. е близо 290 хил. тона.

Общото потребление на царевица **за храна и индустриална употреба** през пазарната 2018/19 година се предвижда да възлезе на около 900 хил. тона, при оценка на ниво от около 800 хил. тона за предходната година.

Прогнозните разчети сочат също и увеличение с 1,7% на употребата на царевица **за изхранване на животните**, до 655 хил. тона.

Високото вътрешно предлагане и силното търсене на външните пазари допринесоха за съществено нарастване на износа на царевица през настоящата пазарна година. Налице е потенциал реализираните извън страната количества до края на сезона да достигнат 1,8 млн. тона.

В края на 2018/19 се очаква **преходните запаси** от царевица да възлязат на около 355 хил. тона – със 135 хил. тона повече спрямо година по-рано, вследствие на по-бързия темп на увеличение на предлагането спрямо този на потреблението.

3. Качество на царевицата от реколта `2018

Според крайните резултати от проведеното от Българската агенция по безопасност на храните окачествяване, царевицата от реколта `2018 е с повишено качество спрямо предходната година. Общо 87,4% от произведеното количество отговарят на критериите за съдържание на нишесте и минималните граници, залегнали в стандарта по отношение на съдържанието на влага и наличието на примеси (при 79,5% през 2017 г.).

Средните стойности на основните качествени показатели на царевицата от реколта `2018 са:

- влага: 12,7% ± 0,9%, при 12,1% ± 0,8% за 2017 г.;
- културни примеси: 3,2% ± 2,3%, при 3,9% ± 2,1% за 2017 г.;
- чужди примеси: 0,9% ± 1,0%, при 0,7% ± 0,4% за 2017 г.;
- съдържание на нишесте: 72,7% ± 0,8%, при 72,4% ± 0,9% за 2017 г.;
- хектолитрова маса: 72,6 kg/100 dm³ ± 2,1 kg/100 dm³, при 72,8 kg/100 dm³ ± 2,0 kg/100 dm³ за 2017 г.

4. Износ и внос на царевица

4.1 Износ

По предварителни данни на НСИ, през първите осем месеца на *пазарната 2018/19 година* (септември 2018 г. – април 2019 г.) са изнесени 1 484 хил. тона царевица, с 22,6% повече спрямо аналогичния период на предходната година. За наблюдаваното увеличение допринасят повишеното предлагане в страната и по-атраktivните експортни цени спрямо тези на вътрешния пазар. При понижаване на

средната износна цена с 3,1%, стойността на износа бележи ръст от 18,8% на годишна база, до 273,2 млн. щ. д.

Таблица 2. Износ на царевица от България, тона

Партньор/Период	2016/17	2017/18	2017/18 септември - април	2018/19 септември - април	Изм. 2018/19 спрямо 2017/18 септември - април
1. Европейски съюз	840 906	1 150 221	1 019 687	1 285 204	26,0%
Белгия	27 500	28 460	28 460	72	-99,7%
Германия	53	30 280	30 280	22	-99,9%
Гърция	221 974	296 329	241 297	516 755	114,2%
Дания	0	11	0	33 026	-
Ирландия	26 250	0	0	32 402	-
Испания	150 347	64 693	53 683	48 760	-9,2%
Италия	50 315	151 529	151 311	104 570	-30,9%
Кипър	32 607	59 154	37 054	41 084	10,9%
Нидерландия	21 000	89 390	89 390	50 292	-43,7%
Обединено кралство	32 496	65 618	65 618	58 956	-10,2%
Португалия	30 705	39 756	39 756	0	-
Румъния	115 000	253 904	211 878	241 937	14,2%
Франция	129 307	71 005	70 950	156 976	121,2%
Други	3 354	93	11	352	3131,2%
2. Трети страни	165 533	238 964	190 862	198 808	4,2%
Египет	57 395	0	0	8 026	-
Израел	54 242	247	247	0	-
Ирак	0	33 000	33 000	0	-
Южна Корея	19 626	23 401	0	141 478	-
Либия	14 801	42 280	31 483	0	-
Ливан	5 324	70 746	63 262	8 052	-87,3%
Северна Македония	7	24 392	23 926	1 712	-92,8%
Сирия	0	25 908	25 908	0	-
Турция	12 379	18 463	12 557	38 471	206,4%
Други	1 760	526	480	1 069	122,9%
ОБЩО, тона	1 006 439	1 389 184	1 210 550	1 484 012	22,6%
Стойност, щ. д.	190 854 123	269 556 448	229 950 780	273 236 431	18,8%
Средна цена, щ. д./тон	190	194	190	184	-3,1%

Източник: НСИ (предварителни данни за 2018 г. и 2019 г.)

Количествата царевица, насочени за страните от ЕС, нарастват с 26% спрямо година по-рано, до 1 285,2 хил. тона или около 87% от целия експорт за периода. Най-големи са изпращанията за Гърция (516,8 хил. тона), Румъния (241,9 хил. тона) и Франция (157 хил. тона), като и при трите държави се наблюдава ръст на годишна база (от 14,2% до над два пъти).

При експорта на царевица за трети страни също се отчита, макар и по-слабо,

увеличение спрямо осемте месеца на миналия сезон, – с 4,2%, , основно в резултат от реализираните значителни обеми за Южна Корея.

През предходната 2017/18 година износът на царевица възлиза на малко под 1,4 млн. тона - с 38% повече на годишна база, стимулиран от засиленото търсене вследствие на по-ниското световно предлагане. В стойностно изражение годишният ръст на експорта е с 41,2%, поради леко покачване на средната експортна цена с 2,1%.

Около 83% от общия износ на царевица през изтеклия сезон заемат изпращанията за ЕС – 1 150,2 хил. тона, с 36,8% повече спрямо 2016/17 година. Основни контрагенти сред страните от Съюза са Гърция (296,3 хил. тона), Румъния (253,9 хил. тона) и Италия (151,5 хил. тона). Износът за трети страни също отбелязва сериозен годишен ръст – с 44,4%, като най-големи количества са реализирани в Ливан (70,7 хил. тона), Либия (42,3 хил. тона) и Ирак (33 хил. тона).

4.2 Внос

Според предварителните данни на НСИ, през периода септември 2018 г. - април 2019 г. вносът на царевица в страната е в размер на 19,1 хил. тона (0,3% повече на годишна база). От тях, близо 72% са доставени от ЕС, в т. ч. основно от Румъния (8,1 хил. тона), Унгария (2,8 хил. тона) и Франция (1,7 хил. тона). Импортът от трети страни е в размер на 5,4 хил. тона, от които 3,8 хил. тона от Сърбия.

Таблица 3. Внос на царевица в България, тона

Партньор/Период	2016/17	2017/18	2017/18 септември - април	2018/19 септември - април	Изм. 2018/19 спрямо 2017/18 септември - април
1. Европейски съюз	164 024	21 892	17 050	13 692	-19,7%
Гърция	171	2 786	2 104	310	-85,3%
Нидерландия	25 522	5	5	1	-79,2%
Румъния	109 188	9 323	6 131	8 130	32,6%
Унгария	16 474	3 705	3 046	2 757	-9,5%
Франция	11 394	4 995	4 989	1 733	-65,3%
Други	1 275	1 079	775	761	-1,8%
2. Трети страни	193 254	4 122	2 001	5 416	170,7%
Аржентина	183	589	390	277	-29,0%
Бразилия	208	223	223	0	-
Молдова	640	391	391	968	147,6%
САЩ	734	433	333	118	-64,5%
Сърбия	191 490	2 382	642	3 761	485,4%
Други	0	103	21	292	1282,0%
ОБЩО, тона	357 278	26 013	19 050	19 107	0,3%
Стойност, щ. д.	93 708 589	43 204 331	40 737 926	48 683 370	19,5%
Средна цена, щ. д./тон	262	1 661	2 138	2 548	19,1%

Източник: НСИ (предварителни данни за 2018 г. и 2019 г.)

След необичайно високото ниво, отчетено през 2016/17 година (непосредствено преди отпадане на европейските квоти за производство на изоглюкоза), през изтеклата 2017/18 година вносът на царевица спада с близо 93%. Количествата са доставени главно от ЕС (84% от целия импорт), в т. ч. предимно от Румъния (9,3 хил. тона), Франция (5 хил. тона) и Унгария (3,7 хил. тона). От трети страни са внесени 4,1 хил. тона, основно от Сърбия (2,4 хил. тона).

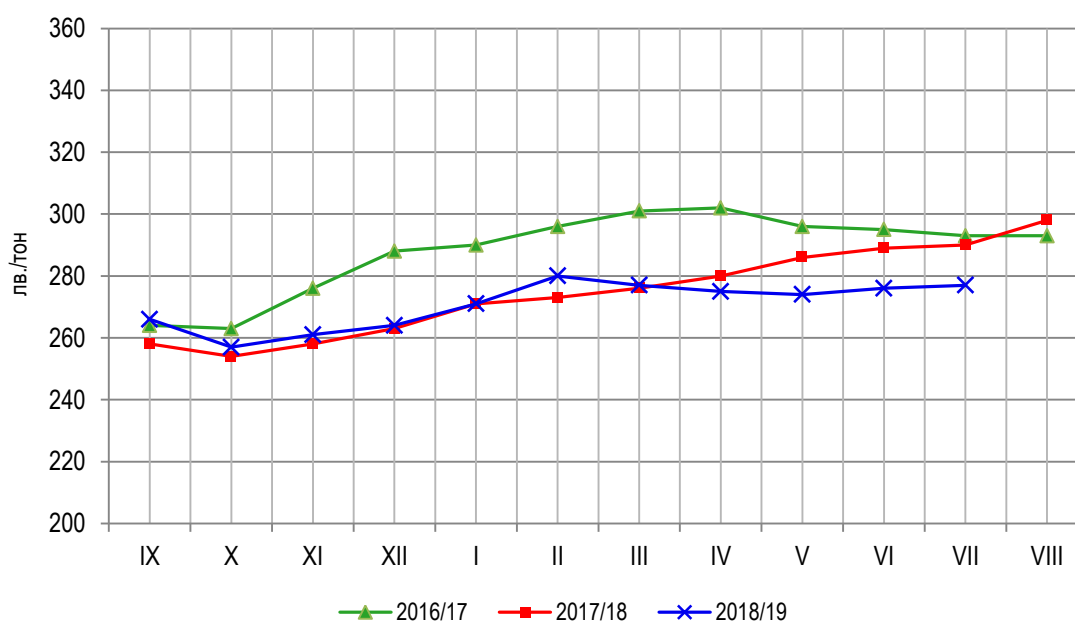
5. Цени на царевица

Изкупни цени на царевица

От началото на текущия сезон пазарът на царевица в страната е сравнително спокоен. До м. март 2019 г. изкупните цени се движат около или малко над нивата отпреди една година, докато през последните четири месеца бележат понижение на годишна база.

Като цяло, през първите шест месеца на пазарната 2018/19 година се наблюдава леко поскъпване на царевицата от 266 лв./тон за септември 2018 г. до 280 лв./тон за февруари 2019 г., повлияно от засиленото търсене за износ. Следва известно намаление на изкупната цена, до средно 274 лв./тон за май 2019 г., под натиска на нарасналото глобално предлагане и първите прогнозни данни за увеличение на световното производство на зърнени култури през следващата година. Към месец юли е налице корекция на цената нагоре, до 277 лв./тон като все пак царевицата продължава да се търгува малко по-евтино спрямо година по-рано (с 4%). Средно за периода септември 2018 г. – юли 2019 г., изкупната цена на царевицата е 271 лв./тон – с 0,7% по-ниска на годишна база.

Изкупни цени на царевица за зърно през 2016/17 - 2018/19 пазарни години

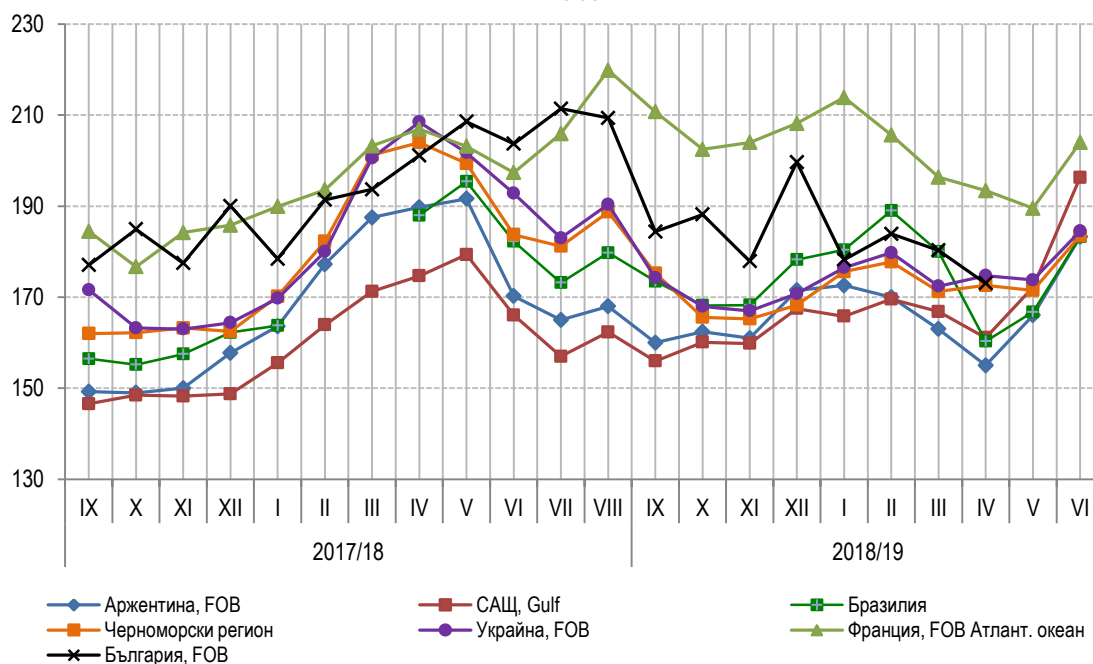
Средната изкупна цена на царевицата за изтеклата 2017/18 пазарна година е 276 лв./тон – с 4,1% под отчетената за предходната година. В рамките на сезона се наблюдава постепенно повишение на цената, като през последния месец тя дори надхвърля нивото отпреди една година.

През следващите месеци не се очаква значителна промяна на цените на царевицата на вътрешния пазар. Фактор, който може да окаже влияние за увеличение на котировките на царевицата на международните пазари, а оттам и в България, е очертаващото се намаление на глобалното предлагане на царевица при относително запазване на потреблението. От друга страна, цените ще останат под натиска на очакванията за високо предлагане на зърнени култури като цяло.

Износни цени на българска царевица и международни цени

От началото на текущата 2018/19 пазарна година до януари 2019 г. цените на царевицата на международните пазари се движат над нивата от миналия сезон, отразявайки силното търсене. През следващите четири месеца се наблюдават ценови стойности под отчетените година по-рано, основно под влияние на първите прогнози за високо глобално предлагане на зърнени култури през 2019/20. През м. юни, обаче, се отчита съществено повишение на экспортните цени на царевицата, свързано с излезлите прогнози за по-обтегнато предлагане на царевица през следващата пазарна година, най-вече поради притеснения за реколтата в САЩ. Котировките в Аржентина и Бразилия са подкрепени и от силното търсене за износ, както и от промени във валутните курсове.

Международни цени на царевица през 2017/18 и 2018/19 пазарни години, щ. д./тон

Средно за периода септември 2018 г. – юни 2019 г., експортните цени на царевицата в САЩ, Бразилия и Франция нарастват с между 2,8% и 5,2% на годишна база, докато при котировките в Аржентина, Черноморския регион и Украйна се отчита намаление в рамките на 1,3% - 4,1%.

През първите осем месеца на 2018/19 година износните цени на българската царевица, FOB черноморско пристанище, варират от 173 щ. д./тон до 200 щ. д./тон, като най-високото ниво е достигнато през декември 2018 г., а най-ниското – през април 2019 г. Като цяло, от началото на сезона експортните цени в България се движат около или над тези в Украйна, но под тези във Франция, FOB, Атлантически океан. Средно за периода, експортната цена на българската царевица е 183 щ. д./тон, с 1,9% по-ниска на годишна база.

II. Световно предлагане и потребление на царевица

По данни на **Международния съвет по зърното (IGC)** от края на юни 2019 г., глобалното производство на царевица през 2019/20 година се прогнозира да възлезе на 1 095 млн. тона, което представлява годишен спад от 3,1%. В съчетание със светитe начални наличности с 5,1%, това се предвижда да доведе до понижение на световното предлагане на зърнената култура през следващия сезон до 1 414 млн. тона, с 3,5% по-малко на годишна база.

Таблица 4. Световно предлагане и потребление на царевица през пазарните 2017/18 - 2019/20 години, млн. тона

	IGC			USDA		
	2017/18	2018/19	2019/20	2017/18	2018/19	2019/20
		оценка	прогноза		оценка	прогноза
Начални наличности	362	336	319	351	339	329
Производство	1 092	1 130	1 095	1 078	1 123	1 105
Общо предлагане	1 454	1 466	1 414	1 429	1 462	1 434
Общо потребление	1 118	1 147	1 143	1 090	1 133	1 135
Търговия	152	164	162	152	168	171
Крайни наличности	336	319	271	339	329	299

Източник: IGC (данни към 27.06.2019 г.), USDA (данни към 11.07.2019 г.)

Според юнската прогноза на IGC, през следващата пазарна година потреблението на царевица в световен мащаб ще се понижи с 0,3% на годишна база, до 1 143 млн. тона, а търговията – с 1,2%, до 162 млн. тона.

По-слабото намаление при потреблението спрямо това при предлагането се предвижда да доведе до свиване на преходните наличности в края на 2019/20 година до 271 млн. тона – с 15% по-малко спрямо година по-рано.

По данни на **Департамента по земеделие на САЩ (USDA)** от 11.07.2019 г., световното производство на царевица през 2019/20 година се прогнозира на ниво от 1 105 млн. тона – с 1,6% по-малко спрямо предходната година, поради очаквани по-ниски добиви при някои от основните производители.

От големите световни производители, намаление на продукцията спрямо предходния сезон се прогнозира за Китай (с 1,3%, до 254 млн. тона), САЩ (с 3,8%, до 352,4 млн. тона) и Украйна (с 5%, до 34 млн. тона). Същевременно, по-висока реколта се предвижда за Мексико (с 1,1%, до 27 млн. тона), ЕС (с 1,3%, до 64,2 млн. тона), Аржентина (с 2%, до 50 млн. тона), Индия (с 4,3%, до 29 млн. тона), Индонезия (с 5,6%, до 13,3 млн. тона), Русия (с 18,3%, до 13,5 млн. тона) и Южна Африка (с 21,7%, до 14 млн. тона). Вследствие на комбинацията от по-ниски начални наличности (с 3,1%) и намалено производство, общото предлагане на царевица през следващия сезон се предвижда да се свие до около 1 434 млн. тона – с 1,9% по-малко на годишна база.

Експертите от USDA прогнозираят през 2019/20 потреблението на царевица в световен мащаб да се задържи близко до нивото от предходната година, възлизайки на 1 135 млн. тона (+0,2%). Очакванията са глобалното потребление да продължи да надхвърля производството, в резултат на по-високото търсене за фуражи (главно заради ръста при птицевъдството), както и за промишлена употреба (основно в Китай).

Предвид очакванията за относително запазване на потреблението, въпреки намаленото предлагане, Департаментът по земеделие на САЩ прогнозира през 2019/20 година световната търговия с царевица да се повиши с 1,8%, до 171 млн. тона, като по-съществено увеличение на износа се предвижда за Аржентина (с 8,1%, до 33,5 млн. тона) и Русия (с 66,7%, до 5 млн. тона), а намаление – за Украйна (с 5,1%, до 28 млн. тона) и ЕС (с 20%, до 2 млн. тона). Сред основните вносители, по-значително нарастване се очаква при импорта в Китай – с 40%, до 7 млн. тона, а намаление – в ЕС – с 14,9%, до 20 млн. тона.

В края на 2019/20 година се очаква наличностите от царевица в световен мащаб да се свият за трета поредна година, до 299 млн. тона (-9,1% на годишна база). По-значително редуциране на запасите се прогнозира в Китай, САЩ и Бразилия.

Прогнозите на **Европейската комисия** от края на юни 2019 г. са производството на царевица от реколта `2019 в ЕС да възлезе на 69,3 млн. тона. Това е с 0,5% над нивото от предходната година, като увеличението на площите с 5,9% компенсира очаквания с около 5% по-нисък среден добив. При по-малък внос от трети страни за сметка на по-високи начални наличности, общото предлагане на царевица в Съюза през 2019/20 година се прогнозира да спадне с 1,2% на годишна база, възлизайки на 111,7 млн. тона.

Вътрешното потребление на царевица в ЕС през следващия пазарен сезон се прогнозира на ниво от 82,8 млн. тона – с 0,4% по-малко спрямо 2018/19 година,

заради очаквано намаление на употребата за изхранване на животните (с 0,7%, до 64,4 млн. тона). Износът на царевица за трети страни се предвижда да достигне около 2,9 млн. тона.

На този етап се очаква пазарната 2019/20 година да приключи с преходни наличности от царевица в ЕС в размер на около 26 млн. тона – с 3,4% по-малко спрямо тези за 2018/19 година.

СИТУАЦИЯ И ПЕРСПЕКТИВИ НА ПАЗАРА НА СЛЪНЧОГЛЕД

I. Ситуация и перспективи на вътрешния пазар

1. Перспективи за реколта `2019

По предварителни данни на МЗХГ, към м. юли 2019 г. засетите площи с маслодаен слънчоглед за реколта `2019 възлизат на около 8 млн. дка, с1,4% повече от предходния сезон. Увеличението се дължи на благоприятните климатични условия за сеитба през пролетта на настоящата година и презасяването със слънчоглед на част от площите с рапица, пропаднали поради лошо зимуване.

Падналите дъждове от м. април насам повишиха влажността в почвата и създадоха подходящи условия за растеж и развитие на посевите със слънчоглед. На този етап прогнозите на Съвместния изследователски център към ЕК сочат увеличение на средния добив от маслодайната култура в България с около 6,5% спрямо предходната година, до 260 кг/дка.

Отчитайки наличните данни към момента, производството на слънчоглед от реколта `2019 се очаква да надхвърли миналогодишното, като възлезе на около 2 - 2,1 млн. тона. Това количество е напълно достатъчно за задоволяване на вътрешните потребности на страната, които през последните няколко години се движат в рамките на 1,1 – 1,3 млн. тона годишно.

2. Предлагане и потребление на слънчоглед през 2018/19 пазарна година

Запазване на предлагането и намаление на износа за сметка на увеличение на преработката

По данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХГ, през 2018 г. в страната са **произведени** 1 927 хил. тона слънчоглед – с 6,3% под нивото от предходната година. Реколтираните площи са с около 12% по-малко на годишна база, в резултат от пренасочване на част от производителите към отглеждане на силно търсените за износ и за нуждите на индустрията пшеница и царевица. Намалението на площите е частично компенсирано от повишение на средния добив с близо 7%, под влияние на благоприятните климатични условия през стопанската година.

Поради по-високите начални наличности и очакван по-голям внос, **общото предлагане** на слънчоглед през пазарната 2018/19 година се предвижда да се задържи на нивото от предходната година (2 536 хил. тона).

Данните за периода септември 2018 г. – април 2019 г. отчитат близо двукратен ръст на вноса на слънчоглед на годишна база, до 258 хил. тона (включително обелен слънчоглед в еквивалент на небелен), основно поради по-ниското производство и растящите нужди на преработвателната промишленост. Количествата са доставени основно през първите три месеца, след което се наблюдава забавяне на темпа на внос. Предвид това, както и наличието на сравнително големи количества на вътрешния

пазар, общият **внос** за годината се прогнозира на ниво от около 300 хил. тона, при 222 хил. тона през предходния сезон.

Таблица 1. Предлагане и потребление на слънчоглед за пазарните `2016/17 – 2018/19 години, хил. тона

	2016/17	2017/18 оценка	2018/19 прогноза
Предлагане	2 179	2 536	2 536
1. Начална наличност	122	256	309
2. Производство	1 838	2 057	1 927
- реколтирани площи - хил. дка	8 175	8 988	7 887
- среден добив - кг/дка	225	229	244
3. Внос	219	222	300
Потребление	1 922	2 227	2 229
1. Семена	4	4	4
2. Слънчогледово масло	1 000	1 100	1 200
3. Друга употреба	115	120	125
4. Износ	803	1 003	900
Крайни наличности	256	309	307

Източник: производство – отдел „Агростатистика“, МЗХГ; употреба за слънчогледово масло - прогноза на дирекция "Анализ и стратегическо планиране", МЗХГ въз основа на данни на НСИ за промишлено производство на масло; внос и износ – НСИ за 2016/17 г. и 2017/18 (предварителни данни), прогноза на дирекция „Анализ и стратегическо планиране“, МЗХГ за 2018/19. Бележки: 1) Пазарна година – от септември до август; 2) Данните за внос и износ включват обелен слънчоглед в еквивалент на небелен слънчоглед; 3) Балансът няма официален характер.

Общото потребление на слънчоглед през 2018/19 година се оценява на 2 229 хил. тона – без съществена промяна на годишна база, като се очаква понижение на експорта за сметка на нарастване на вътрешното потребление.

Въз основа на наличните данни за засетите площи, употребата на слънчоглед **за семена** за реколта `2019 се изчислява на около 4 хил. тона.

Тенденцията на увеличение на производството на слънчогледово масло в страната се очаква да се запази и през настоящия пазарен сезон, за което допринасят силното търсене за износ и сравнително ниските цени на суровината на вътрешния пазар. Потреблението на слънчоглед **за преработка в слънчогледово масло** се прогнозира да достигне до около 1,2 млн. тона – с около 100 хил. тона повече спрямо предходната година.

Употребата на слънчоглед **за други цели** (включително консумация под формата на белен слънчоглед) се оценява на около 125 хил. тона.

Отчитайки увеличеното търсене за преработка в страната и данните за намаление на износа за първите седем месеца на сезона, общият **износ** на слънчоглед през 2018/19 година се очаква да бъде под миналогодишния, възлизайки на около 900 хил. тона (-10%).

При така направените оценки на общото потребление и предлагане, текущата 2018/19 година се предвижда да приключи с **преходни запаси** от слънчоглед в размер на около 307 хил. тона, незначително под нивото отпреди една година.

3. Качество на слънчогледа от реколта `2018

Окончателните резултати от окачествяването на слънчогледа от реколта `2018, извършено от Българската агенция по безопасност на храните, показват, че 81,8% от анализираниите проби отговарят на условията на стандарта за качество на слънчогледовото семе, при 78% през предходната година.

Средните стойности на основните качествени показатели на слънчогледа от реколта `2018 са както следва:

- съдържание на влага: 5,8% ± 0,4%, при 5,8% ± 0,7% за 2017 г.;
- масленост: 45,1% ± 2,4%, при 44,9% ± 1,8% за 2017 г.;
- културни примеси: 0,9% ± 0,5%, при 0,9% ± 1,1% за 2017 г.;
- чужди примеси: 3,0% ± 1,6%, при 3,0% ± 1,2% за 2017 г.

Резултатите сочат, че в качествено отношение, слънчогледът от реколта `2018 повишава показателите си на годишна база и напълно задоволява нуждите на преработвателната промишленост, както за производство на масла, така и за белен слънчоглед.

4. Износ и внос на слънчоглед

4.1. Износ

По предварителни данни, износът на слънчоглед *през периода септември 2018 г. – април 2019 г.* е в размер на 525 хил. тона (без да се отчита преобразуваното количество белен слънчоглед в небелен, изчислено за целите на баланса). Общото количество е с 23,5% по-малко на годишна база, поради по-малкия обем на производството, в съчетание със засилено търсене за преработка в страната. Следва да се отбележи, обаче, че износът по тарифния код, където попада белият слънчоглед, нараства с 10% спрямо съответния период на миналия сезон, до 274,9 хил. тона (може да включва и известно количество шарен слънчоглед).

В стойностно изражение износът на слънчоглед отбелязва малко по-слабо намаление - с 20,2%, поради увеличената с 4,3% средна експортна цена.

Основни пазари на българския слънчоглед за периода остават държавите-членки от ЕС, с общо 394,9 хил. тона. Най-значителни количества са реализирани в Нидерландия (140,5 хил. тона), следвана от Германия (61,9 хил. тона), Обединеното кралство (37,2 хил. тона), Испания и Румъния (с по около 24,7 хил. тона) и др.

Таблица 2. Износ на слънчоглед от България, тона

Партньор/Период	2016/17	2017/18	2017/18 септември - април	2018/19 септември - април	Изм. 2018/19 спрямо 2017/18 септември - април
1. Европейски съюз	505 129	686 286	539 806	394 876	-26,8%
Австрия	22 324	17 705	14 305	14 414	0,8%
Белгия	2 754	3 107	2 267	2 847	25,6%
Германия	89 843	95 500	67 695	61 915	-8,5%
Гърция	9 060	17 301	16 384	18 314	11,8%
Дания	11 776	5 461	3 406	5 404	58,7%
Испания	18 521	23 561	21 706	24 739	14,0%
Италия	4 034	27 804	26 630	5 279	-80,2%
Нидерландия	122 074	256 441	207 734	140 538	-32,3%
Обединено кралство	42 465	52 642	37 609	37 179	-1,1%
Полша	23 446	31 519	21 067	20 812	-1,2%
Португалия	25 688	19 972	19 943	154	-99,2%
Румъния	17 352	67 076	46 706	24 669	-47,2%
Унгария	2 358	6 629	5 964	1 769	-70,3%
Финландия	10 488	10 138	8 596	8 330	-3,1%
Франция	83 175	22 704	19 680	5 373	-72,7%
Чешка република	1 950	6 334	4 095	3 765	-8,0%
Швеция	11 232	15 145	10 892	12 966	19,0%
Други	6 589	7 249	5 129	6 409	25,0%
2. Трети страни	177 026	187 346	146 339	130 113	-11,1%
Австралия	3 805	3 968	2 516	4 992	98,4%
Афганистан	110	141	0	0	-
Иран	1 336	2 762	2 057	396	-80,7%
Йордания	4 449	2 486	1 885	1 210	-35,8%
Канада	4 527	4 751	3 008	3 343	11,1%
Китай	0	44	44	8 502	19222,5%
Северна Македония	3 677	3 871	3 594	367	-89,8%
Мароко	73	16 605	16 569	119	-99,3%
Мексико	1 560	2 409	1 554	2 279	46,7%
Норвегия	9 783	11 672	9 652	9 395	-2,7%
САЩ	20 133	25 465	15 685	24 517	56,3%
Сърбия	1 042	3 476	3 131	929	-70,3%
Турция	89 823	94 328	74 541	55 115	-26,1%
Южна Африка	22 420	368	238	200	-16,2%
Други	14 287	15 001	11 867	18 750	58,0%
ОБЩО, тона	682 154	873 632	686 145	524 988	-23,5%
Стойност, щ. д.	392 239 583	497 175 892	372 851 331	297 383 324	-20,2%
Средна цена, щ. д./тон	575	569	543	566	4,3%

Източник: НСИ (предварителни данни за 2018 г. и 2019 г.)

Експортът за трети страни намалява с 11,1% спрямо същия период на 2017/18 година, до 130,1 хил. тона, от които около половината - за Турция.

По данни на НСИ, през 2017/18 година износът на слънчоглед бележи ръст от 28% на годишна база, до 873,6 хил. тона (в т. ч. около 350 хил. тона по позицията за обелен слънчоглед), благоприятстван от нарасналото производство и по-високите цени на международните пазари спрямо тези в страната. При леко намаление на средната експортна цена с 1%, общата стойност на експорта се увеличава с 27%.

Близо 79% от реализираните на външни пазари количества през 2017/18 година са насочени за страните от ЕС - общо 686,3 хил. тона, като спрямо предходната година се наблюдава увеличение с 36%. Най-големи са изпращанията за Нидерландия (256,4 хил. тона), които нарастват над два пъти. Износът за трети страни е в размер на 187,3 хил. тона (годишно увеличение с 6%), от които 94,3 хил. тона за Турция.

С развитие на дейността на преработвателните предприятия в страната, износът на **слънчогледово масло** нараства от 38 хил. тона през 2006/2007 година до над 400 хил. тона през 2017/18 година (близо 40% повече спрямо предходната 2016/17 година). Така, освен в един от лидерите в експорта на слънчоглед в световен мащаб (заедно с Румъния), в годините след присъединяването към ЕС България се превръща и във важен износител на слънчогледово масло.

Таблица 3. Износ на слънчогледово масло от България, тона

Партньор/Период	2016/17	2017/18	2017/18 септември - април	2018/19 септември - април	Изм. 2018/19 спрямо 2017/18 септември - април
Европейски съюз	164 277	227 849	161 738	147 728	-8,7%
Трети страни	128 316	179 997	100 160	127 787	27,6%
ОБЩО, тона	292 593	407 846	261 898	275 515	5,2%

Източник: НСИ (предварителни данни за 2018 г. и 2019 г.)

Забележка: Данни за износа по тарифни позиции 1512 11 10, 1512 11 91 и 1512 19, които е възможно да включват и неопределено количество масло от шафранка.

По предварителни данни на НСИ, през периода септември 2018 г. – април 2019 г. по тарифните позиции за слънчогледово масло са изнесени общо 275,5 хил. тона (възможно е да включва известно количество масло от шафранка), с 5,2% повече на годишна база. От тях, 147,7 хил. тона са насочени за страни от ЕС, а 127,8 хил. тона - за трети страни. Изпращанията за ЕС се свиват с 8,7% спрямо същия период на предходната година, докато експортът за трети страни нараства с 27,6% (поради близо трикратен ръст на количествата, реализирани в Мароко, до 43,8 хил. тона).

4.2. Внос

През последните пет години се наблюдава тенденция на увеличение на вноса на слънчоглед, което е продиктувано от повишаващото се потребление от индустрията.

По предварителни данни, през първите осем месеца на 2018/19 година са внесени общо 255,1 хил. тона слънчоглед, с 94,6% повече спрямо съответния период

на предходния сезон. Около две трети от доставките са реализирани от съседна Румъния (167,5 хил. тона).

Общият внос на слънчоглед (вкл. обелен и шарен) през 2017/18 пазарна година възлиза на 217,4 хил. тона – с 1,2% над нивото от предходната година. Това включва 140,5 хил. тона от ЕС – увеличение със 7% на годишна база, доставени основно от Румъния (129,9 хил. тона). Вносът от трети страни е в размер на 76,8 хил. тона, главно от Молдова (70,2 хил. тона). Внася се предимно небелен маслодаен слънчоглед – около 80% – 90% от общия внос на слънчоглед за последните три години.

Таблица 4. Внос на слънчоглед в България, тона

Партньор/Период	2016/17	2017/18	2017/18 септември - април	2018/19 септември - април	Изм. 2018/19 спрямо 2017/18 септември - април
1. Европейски съюз	131 359	140 542	89 538	174 057	94,4%
Австрия	168	514	514	875	70,1%
Гърция	4 400	0	0	107	-
Испания	128	3 412	3 387	81	-97,6%
Италия	614	759	749	538	-28,2%
Полша	0	1 753	0	1	-
Румъния	123 133	129 934	82 769	167 500	102,4%
Унгария	636	2 632	593	3 749	531,9%
Франция	1 398	1 331	1 326	1 139	-14,2%
Други	883	207	199	68	-65,9%
2. Трети страни	83 362	76 831	41 513	81 023	95,2%
Молдова	65 691	70 232	38 564	30 984	-19,7%
Руска Федерация	6 111	0	0	0	-
Сърбия	34	288	288	42 424	14640,8%
Турция	1 345	4 519	1 136	3 312	191,5%
Украйна	9 599	1 361	1 339	3 570	166,7%
Други	581	432	185	733	295,4%
ОБЩО, тона	214 721	217 373	131 050	255 080	94,6%
Стойност, щ. д.	140 983 662	151 378 958	115 808 421	146 858 078	26,8%
Средна цена, щ. д./тон	657	696	884	576	-34,8%

Източник: НСИ (предварителни данни за 2018 г. и 2019 г.)

5. Цени на слънчоглед

Изкупни цени на слънчоглед

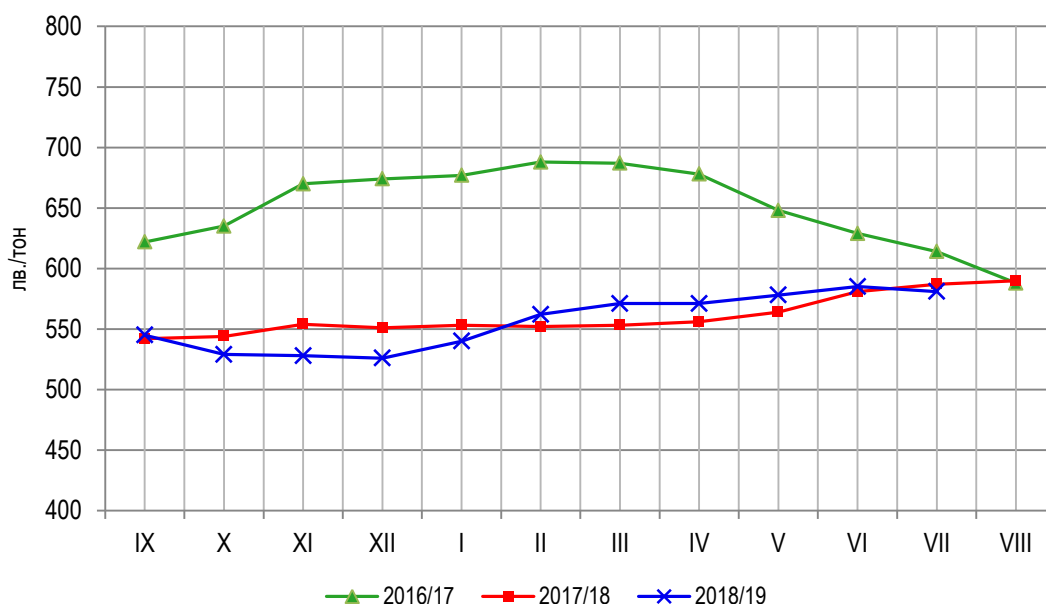
През настоящата 2018/19 пазарна година изкупните цени на маслодайния слънчоглед в страната като цяло са близки до нивата отпреди една година.

Средно за единадесетте месеца на сезона, изкупната цена на слънчогледа възлиза на 556 лв./тон, с незначителните 0,3% по-ниска на годишна база. Малко по-ниски ценови стойности са отчетени към края на календарната 2018 г., под влияние на

увеличеното предлагане в световен мащаб. От началото на 2019 г. следва постепенно поскъпване на маслодайната култура до средно 585 лв./тон за юни 2019 г., подкрепяно от прогнозите за по-обтегнато глобално предлагане през следващата пазарна година. През м. юли е налице известна корекция в посока надолу до 581 лв./тон, отразяваща развитието на европейския пазар.

През следващите месеци може да се очаква цените на слънчогледа на международните пазари, в т. ч. и в България, да бъдат поддържани от очакванията за по-ниско световно производство през новия сезон. Все пак, по-съществено увеличение на цените ще бъде ограничено от натрупаните през последните години запаси от слънчоглед в някои големи световни производители като Аржентина, Русия и ЕС.

Изкупни цени на маслодаен слънчоглед през 2016/17 - 2018/19 пазарни години

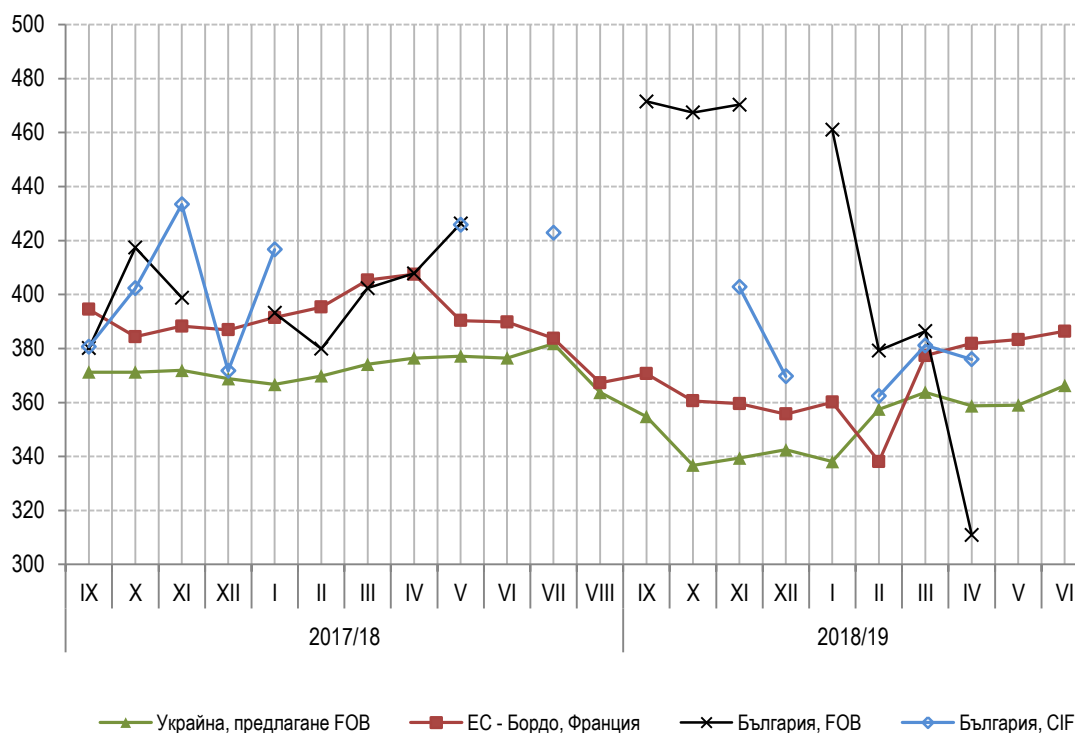
Износни цени на български слънчоглед и международни цени

Средно за първите десет месеца на пазарната 2018/19 година, експортните цени на маслодайния слънчоглед, FOB Украйна и FOB Бордо, Франция са съответно с около 6% и 7% по-ниски на годишна база. И при двата вида котировки, обаче, се наблюдава известно повишение през последните няколко месеца. Към м. юни 2019 г. експортната цена в Украйна достига 366 щ. д./тон, а тази във Франция - 386 щ. д./тон, като намалението на годишна база се свива до респективно 2,7% и 0,9%.

От началото на текущия пазарен сезон експортната цена на маслодаен слънчоглед, FOB българско черноморско пристанище като цяло отбелязва понижаване от 472 щ. д./тон през септември 2018 г. до 311 щ. д./тон през април 2019 г. През декември 2018 г. е регистрирана чувствително по-висока цена, която обаче касае незначително количество от около 240 тона и няма да повлияе на средната реализационна цена за годината. Изключвайки декемврийската котировка, средната експортна цена FOB от България за периода е 421 щ. д./тон, с около 6% по-висока на

годишна база, като се отнася за значително по-малък износ в количествено отношение. През месеците ноември и декември 2018 г., както и през периода февруари - април 2019 г. е регистриран по-съществен износ на български слънчоглед при условия на доставка CIF, на конкурентни на международните цени, в границите от 362 щ. д./тон до 403 щ. д./тон.

Международни цени на маслодаен слънчоглед през 2017/18 и 2018/19 пазарни години, щ. д./тон

II. Световно предлагане и потребление на слънчоглед

По прогнозни данни на **Департамента по земеделие на САЩ (USDA)** от 11.07.2019 г., световното производство на слънчоглед през 2019/20 година се очаква да възлезе на 50,5 млн. тона - с 1,9% по-малко спрямо предходната година, главно заради намаление в Русия (с 5,6%, до 12 млн. тона) и Украйна (с 1,3%, до 14,8 млн. тона). В Украйна производството на слънчоглед е нараснало двойно през последното десетилетие, стимулирано от търсенето за преработка на вътрешния пазар. За втора поредна година обаче се прогнозира известно намаление на площите, което вероятно ще е частично компенсирано от по-висок среден добив. Производството в ЕС се прогнозира на ниво от 9,75 млн. тона, с 50 хил. тона повече на годишна база.

В резултат на по-високите преходни наличности, при общото предлагане на слънчоглед през сезон 2019/20 в глобален мащаб се предвижда по-слабо годишно понижение отколкото при производството – с 1,1%, до 56,1 млн. тона.

Последните прогнози на USDA сочат относително запазване на световното вътрешно потребление на слънчоглед през 2019/20 на ниво от около 51 млн. тона.

Европейският съюз, Русия и Украйна формират над 70% от общото производство на слънчоглед в света, като количествата остават основно за задоволяване на вътрешното търсене. Очаква се леко увеличение на потреблението в ЕС и Русия, до респективно 10 млн. тона и 12,4 млн. тона и намаление на това в Украйна до малко под 14,7 млн. тона.

Глобалният експорт на слънчоглед през следващата пазарна година се прогнозира да нарасне с 0,9%. Най-съществен ръст се предвижда при доставките в ЕС (с 9,1%, до 600 хил. тона).

При малко по-ниско предлагане и относително запазване на потреблението, световните запаси от слънчоглед в края на 2019/20 се очаква да се свият до 2,6 млн. тона – с 20% по-малко спрямо година по-рано, като най-значителен спад се очаква в Русия и ЕС.

Таблица 5. Световно предлагане и потребление на слънчоглед, хил. тона

	2017/18	2018/19 оценка	2019/20 прогноза
Начални наличности	3 295	2 927	3 266
Производство	47 835	51 514	50 512
Внос	2 150	2 222	2 288
Общо предлагане	53 280	56 663	56 066
Вътрешно потребление	47 909	50 972	51 018
Износ	2 444	2 425	2 448
Крайни наличности	2 927	3 266	2 600

Източник: Департамент по земеделие на САЩ (данни от 11.07.2019 г.)

По данни на **Европейската комисия** от 27.06.2019 г., общото предлагане на слънчоглед в ЕС през 2019/20 година се прогнозира да нарасне с 5,6% в сравнение с предходната година, до 12 млн. тона. Това е свързано главно с очакваното увеличение на производството с 6,8%, вследствие на повишение на площите.

Експертите от ЕК предвиждат вътрешното потребление на слънчоглед в Съюза през следващата пазарна година да достигне 10,7 млн. тона – със 7,1% повече на годишна база, поради увеличение на преработката в слънчогледово масло със 7,5%. При очаквано леко намаление на износа за трети страни с 1,1%, общото потребление на слънчоглед в ЕС се прогнозира да надхвърли с 6,7% нивото от предходната година, възлизайки на 11,2 млн. тона. В резултат от малко по-бързия темп на нарастване на потреблението спрямо този при предлагането, наличностите от слънчоглед в ЕС в края на 2019/20 година се очаква да се свият със 7,4% на годишна база, до 825 хил. тона.